

2: 62.

ХАН І ЙОГО СИН

АБО

УКРАЇНКА-БРАНКА

— I —

ДРУГІ ОПОВІДАННЯ.

ВІННІПЕГ, МАН.
УКРАЇНСЬКА ВИДАВНИЧА СПІЛКА
1916

7:62

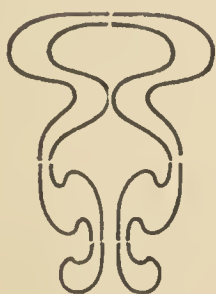
ХАН І ЙОГО СИН

АБО

УКРАЇНКА-БРАНКА

— I —

ДРУГІ ОПОВІДАННЯ.

ВІННІПЕГ, МАН.
УКРАЇНСЬКА ВИДАВНИЧА СПІЛКА
1916.

КНУНАРНІА РАСІСНІАКА
850 Main St.
WINNIPEG, MAN.

ХАН І ЙОГО СИН.

... Був в Кримі хан Масолайма ель Асваб і був у него син Толайк Алгалла...

Опертий о великий пень грубого дерева, тими словами сліпий убогий Татарин зачав оповідати одну з старих легенд Кримського півострова, багатого в такі оповідання. Довкола оповідача на розкинутих каменях знищеної ханської палати сиділа громадка Татар в яскравих халатах і тюбитейках вишиваних золотом.

Був вечер і сонце тихо спускало ся в море. Його червоні промінні пробивались через темно-зелену гущавину довкола розвалин і ясними плямами стелились на камінях, порослих мохом і поперевязуваних сильною зелению блющу.

Вітер шумів на верхах старих дерев і шелест листя лив ся мов би невидимий водяний потік.

Голос сліпого був слабий і дряв, а з його спокійного, як камінь лиця, не можна було вичитати чогось иншого крім спокою. Слова його текли одно за другим і перед слухачами малював ся образ минувших, багатих силою чуття літ.

— Хан був старий — говорив сліпець — але жінок в його гаремі було багато. І всі любили старця, бо в нім було ще багато сили і огню і пестоці його розніжували і палили; а жінки будуть завсїгда любити того, хто вміє їх пе-

стити, хочби він був і сивий хочби лице його було поморщене. В силі краса — не в ніжності тіла і рум'янім лиці.

Хана всі любили, а він любив найбільше одну полонену козачку з придніпрових степів і завсїгди пестив її і дбав про ню більше, як про других жінок свого гарему, в яким було триста жінок з ріжних земель. Всі вони були гарні, як весняні цвіти і всім жило ся дуже весело. Чимало смачних, солодких страв казав для них готувати хан і позволяв до схочу танцювати і забавляти ся.

А свою козачку він часто закликав до себе в палату, звідки було видно море і де він для козачки мав все, що потрібне жінчині, щоби її жило ся весело: — і солодкі страви, і дорогі матерії, і золото, і дорогі камені ріжних барв, і музику, і невиданих птиць з далеких країв і огненні почування влюбленого хана.

В своїй палаті він бавив ся з нею цілі дні знаючи, що син його Алгалла не занапастить слави його ханьства (царства), коли буде скакати вовком по степах України і верне ся кожного разу з богатою добичею, з новими жінчинами, з новою славою, лишаючи поза собою страх і попіл, трупів і кров.

Одного разу вернув ся Алгалла з виправи на українські землі і в його честь уряджено величаве свято і всі мурзи з цілого острова зібрали ся сюда; були забави, гостина; стріляли з луків до очий полонених, пробуючи вдатність руки; і знов пили вихвалюючи хоробрість Алгалли, що був пострахом для ворогів, а засту-

пником держави. А що вже старий хан — той за всіх був рад славі сина. — Гарно було йому старому бачити в своїм сині такого молодця і знати, що коли він, старий, умре, — ханство буде в сильних руках.

Гарно було знати те все, і він хочаби показати при синові свою велику до него любов, при всіх мурзах і беках, — тут, при забаві, з часею в руках сказав:

— Добрий ти сину, Алгалло! Слава Аллагови і нехай буде прославлене ім'я його пророка.

І всі прославили ім'я пророка хором могутніх голосів. Тоді хан сказав:

Великий Аллах! Ще за мого життя він воскресив мою молодість в моїм хоробрім сині і я бачу старими очима, що коли закриє ся перед ними сонце, і коли черваки розточать моє серце, — я буду жити в моїм синові! Великий Аллах і Магомет, правдивий його пророк! Який гарний у мене син! Тверда його рука, сміле серце і ясний розум... Що ти хочеш з моїх рук Алгалло? Скажи, а я дам тобі все, чого забажаєш...

Не затих ще голос хана-старця, як Толайк Алгалла підніс ся і сказав, блиснувши очима чорними як море в ночі і палаючими як очі чорного орла:

— Дай мені Українку-бранку, пане мій і батьку!

Мовчав хан — мовчав тільки, кільки треба, щоби здавити біль в серці, — а помовчавши, твердо і голосно сказав:

— Бери! Скінчимо забаву і ти возьмеш її.

Загорів цілий Алгалла, великою втіхою заблищали його орлині очі, і він ставши на весь зріст так сказав до хана:

— Знаю, що ти мені даруєш, пане мій і батьку. Знаю я... Твій слуга — твій син. Бери мою кров по одній краплі на годину — а я двайцятьма смертями умру за тебе.

— Не треба мені нічого! — сказав хан, і похилила ся на груди його сива голова, увінчана славою довгих літ, многих вчинків.

Як тільки скінчила ся забава, вони мовчки ступаючи поруч себе, пійшли в гарем.

Ніч була темна і ні зізд, ні місяця не було видно з за хмар, що густим килимом закривали небо.

Довго йшли в темноті отець і син і заговорив хан ель Асваб:

— Гасне з дня на день моє жите — і щораз слабше беть ся моє старе серце і щораз менше огню в моїх грудях. Світлом і теплом мого життя була горяча любов Українки. Скажи мені, Толайк, скажи, чи вона тобі так дуже потрібна? Візьми сто, забори всіх моїх жінок, за її одну!

Мовчав Толайк Алгалла вздыхаючи.

— Кілька хвиль життя мені ще лишило ся? Не багато днів для мене на землі... Послідна радість мого життя — вона, ся українська дівчина. Вона знає мене, вона любить мене, — а хтож тепер, коли її не буде, — хто буде любити мене старого? Ані одна з усіх, ні одна, Алгалло!

Мовчав Алгалла...

— А я буду жити знаючи, що ти обіймаєш її, що вона тебе цілує! Для жінчини нема ні батька, ні сина, Толайку! Перед жінчиною всі ми — мущини, мій сину... З боєм буду доживати своїх днів... Ліпше було би, колиб на моїм тілі отворили ся всі рани, Толайку, і точили би мою кров, ліпше, колиб я не пережив сеї ночі мій сину.

Мовчав його син... Зупинились перед дверми гарему і опустивши голови на груди, довго стояли батько і син. Тьма була довкола, хмари летіли по небі, а вітер трясучи листем, мовби співав, шумів деревами.

— Давно я її люблю, отче... тихо сказав Алгалла.

— Знаю... і знаю, що вона любить тебе — сказав хан.

— Рветь ся моє серце, коли я о ній думаю.

— А чим наповнене тепер моє старе серце?

І знов замовкли. Вздихнув Алгалла.

— Видно, що правду сказав мені мудрець-мулла — мущині жінчина завсїгди шкідлива: коли вона гарна, то в других побуджає бажанє заволодіти нею, а свого чоловіка віддає на мукки заздности; коли вона дурна, її муж завидуючи другим, терпить від завити; а коли вона не гарна і не дурна, муж робить її гарною, але зрозумівши, що ошукав ся, знов терпить через ню, через ту жінку...

— Мудрість не лікарство на біль серця — сказав хан.

— Пожалуймо один другого, отче...

Підніс голову хан і сумно поглянув на си-
на.

— Убиймо її... — сказав Толайк.

— Ти любиш себе більше, ніж її і мене, по-
думавши тихо заговорив хан.

— А ти таксамо.

І знов оба замовкли.

— Так! І я також, — сумно сказав хан. Го-
ре зробило його дитиною.

— Щож, убємо?

— Не можу я дати її тобі, не можу — ска-
зав хан.

— І я не можу більше терпіти — вирви у
мене серце, або дай мені її...

Хан мовчав.

— Або киньмо її в море з гори.

— Киньмо її в море з гори — повторив хан
синові слова, як відгомін синового голосу.

І тоді вони ввійшли в гарем, де вона вже
спала на постели, на дорогім килимі. Зупини-
лись перед нею і дивились; довго дивили ся на
ню. З очий старого хана сльози текли на його
срібну бороду і блищали на ній, як дорогі ка-
мені; а син його стояв, світлячи очима і скрего-
чучи зубами, щоб здержати свої почування, збу-
див бранку. Прокинулась вона — і на її лиці ні-
жнім і рожевим, як зорі заясніли її очі, як ва-
сильки. Не запримітивши Алгалди, вона звер-
нула свої рожеві уста до хана.

— Поцілуй мене, старий орле!

— Збирай ся, підеш з нами — сказав тихо
хан.

Тепер вона побачила Алгаллу і сльози на о-

чах свого орла і — будучи розумною — все зрозуміла.

— Йду, — сказала вона. Йду. Ні одному, ні другому — чи так рішили? Так і повині рішати сильні серцем. Йду.

І мовчки всі троє пішли до моря. Йшли вузкими стежками, а вітер шумів, глухо шумів.

Ніжна дівчина була вона, коли встала, але була і горда, — і не хотіла нічого казати.

А коли син хана зауважив, що вона поволи лишає ся за ними, сказав до неї:

— Боїш ся?

Вона блиснула на него очима і показала йому скривавлену ногу.

— Я понесу тебе — сказав Алгалла протягаючи до неї руку. Але вона обняла шию свого старого орла. Взяв хан її на свої руки як пірце і поніс, а вона сидючи на його руках, відхиляла галузки з перед його лиця, боячись, щоби котра не вдарила його в око. Довго вони йшли, аж стало чути гук моря у віддали. І тут Толайк — він йшов поза ними стежкою — сказав батькови:

— Пусти мене на перед, бо я хочу тебе кинжалом в шию ударити.

— Так іди! — Аллах віддасть тобі за твоє бажанє, або простить — його воля, — я-ж твій отець прощаю тобі. Я знаю, що значить любов.

І от вже море перед ними — там низько густе, чорне і без берегів. Глухо заводять його філі глибоко коло скали, — а так темно там в низу і холодно і страшно.

— Пращай! — сказав хан, цілуючи дівчину.

— Пращай! — сказав Алгалла і поклонився їй.

Вона заглянула туди, де гули филі і відскочила назад, притиснувши руки до грудий.

— Киньте мене! сказала вона їм.

Протягнув до неї руки Алгалла і застогнав. А хан взяв її в свої руки, притиснув тісно до грудий, поцілував, і піднісши її висше своєї голови, кинув її зі скали.

А глибоко хльопотіли филі і був такий шум, що вони оба не чули, коли вона долетіла до води. Нї крику не було чути, нї нічого. Хан присів на камени і зачав дивити ся в глибину, в тьму і в далеччину, де море зливалось з небозводом і звідки припливав шумно глухий шум филь; а вітер перелітав, розвіваючи сиву бороду хана. Толайк стояв над ним, закривши лице руками, як камінь непорушний і мовчучий. Час минав, а на небі плили чорні хмари гонені вітром. А вони були темні і тяжкі, як думи старого хана, що сидів над морем, на високій скалі.

— Ходім отче! — сказав Толайк.

— Почекай, — шепнув хан, ніби до чогось прислухуючи ся. І знов минав час, а филі в низу хльопотіли і вітер танцював по скалі, шумлячи деревами.

— Ходім, отче!

— Почекай ще...

І не один раз казав Толайк Алгалла:

— Ходім, **отче!**

А хан все не йшов з місця, де стратив одну ку радість свого послідного житя.

Та все має кінець. Встав він — **могучий і**

гордий, встав, нахмутив брови і сказав глухо:

— Ходім!

Пішли вони, але за хвилию хан зупинився.

— А чому я іду і куди, Толайку? — запитав він сина. Пощо мені жити тепер, коли все мое жите було в ній? Старий я і вже більше не люблять, а коли тебе ніхто не любить — нерозумно жити на світі.

— Слава і багатство є у тебе, отче...

— Дай мені її, а все друге забери собі. То все мертво, — одна любов жінщини жива. Нема такої любови, нема життя в чоловіка; убогий він і гідні пожалованя дні його життя. Пращай мій сину! Благословеніє Аллаха над твоєю головою нехай перебуває во всі дні життя твого! І обернув ся хан лицем до моря.

— Отче! — сказав Толайк — отче!... Але більше не міг сказати, так, як нічого не можна більше сказати чоловікови, до котрого усміхає ся смерть; нічого не скажеш йому такого, що вернуло би в його душу любов до життя.

— Пустим мене...

— Аллах...

— Він знає...

Скорими кроками підійшов хан до берега скали і кинув ся в глибину. Син не спинив його — не було коли. І тепер таксамо нічого не було чути з моря — ні крику, ні голосу падаючого хана. Тільки філі з низу глибоко плюскали і вітер гудів дикі пісні.

Довго дивив ся в низ Толайк Алгалла, а потім нараз сказав:

— І мені таке тверде серце дай, Аллаху!

Тоді пішов поміж тьму ночі.

Так згинув хан Масолайма ель Асваб і
став панувати в Кримі хан Толайк Алгалла.

Максим Горкий.

СОЛОВІЙ ТА РОЖА.

„Обіцяла танцювати зі мною, як принесу їй червону рожу — промовив молодий студент — а тут в цілім городі нема ні одної червоної рожі!“

Чув сі слова соловій зі свого гнізда на високому дубі та поглянув цікаво з поза листя.

— Ні одної червоної рожі в моїм цілім городі! — жалів ся студент, а його гарні очі зайшли сльозами...

— Ах, від яких то марних річей залежить людське щастє! Я прочитав усе, що понаписували вчені, присвоїв собі всі тайни філософії, — а ось тепер я стану нещасним, тільки задля нестачі червоної рожі!...

— Наконець бачу такого, що справді кохає — відозвав ся соловій. — Що ночі співав я про нього, не знаючи його; що ночі розказував я про нього зорям, а тепер бачу його перед собою. Його волос темний, як цвіт гіякінта, його уста червоні мов рожа, якої так дуже бажає; але туга побілила його обличчя блідістю слоненої кости, а журба положила свою печать на його чолі.

— У князя завтра вечером баль — прошепотїв молодий студент — і моя люба там буде! Коли-б я принїс їй червону рожу, танцювала-б зі мною аж до раня. Коли-б я добув їй червоної

рожі, міг би тулити її до себе, а вона склонила би головку на моє рамя, а її ручка спочилаб в моїй долоні. Та нема в моїм городі ні одної червоної рожі, тому стану самотній, а вона перейде біля мене, не звертаючи уваги... А в мене серце розірветься з жалю”!

— Він справді щиро кохає — подумав соловій. — Про що я співаю, те він відчуває, що в мене радісне, йому біль приносить. О, любов безперечно дивна, дуже дивна. Ціннійша вона від смарагдів, дорожча найкращих опалів. Не купити її ні за перли ні гранати; не торгують нею купці, не йде вона на вагу золота.

— Музиканти засядуть на галерії — говорив студент далі — та приграватимуть до танцю на добре настроєних інструментах, а моя люба танцювати - ме серед звуків арф та скрипок. Танцювати - ме так легко — ледви дотикаючи ніжками помосту, а дворяки в пишних костюмах товпити - муться біля неї. Та зі мною танцювати не буде, бо я не в силі знайти їй червоної рожі.

І він кинувся на траву, скрив лице в долонях і гірко заплакав.

— Чого він плаче? — спитала мала зелена ящірочка, що перебігала коло нього, помахуючи весело хвостиком.

— Справді, чому? — повторив метелик, вганяючись за промінем сонця.

— Длячого? — пробепотіла біла стократ з трави до своєї сусідки тихим, ледви чутним голосочком.

— Плаче задля червоної рожі — пояснив

соловій.

— Задля червоної рожі? — зачудувалась. Яке це смішне! А маленька ящірочка, з природи дещо цинічна, засміяла ся на ціле горло.

Тільки соловій зрозумів сердечну тоску студента і сидючи на дубі, в мовчанці роздумував над тайною любови.

Нараз розпняв він свої темні крила до лету і взніс ся в гору. Мигнув гаєм наче тінь і мов тінь пролетів цвітний городець.

Серед зеленого клямба ріс гарний кущ рожі. Соловій побачивши його, прилетів до нього і сів на одній гильці.

— Дай мені червону рожу — просив — а за співаю тобі свою найкращу пісоньку.

Але кущ потряс головою.

— Мої рожі є білі — відповів — такі білі, як піна морських филь, і біліщі снігу на вершинах гір. Але йди до мого брата, що росте там докола старого соняшного годинника, а може він сповнить твоє бажане.

— Соловій полинув до куща рожі, що ріс докола соняшного годинника.

— Дай мені червону рожу — просив — а за співаю тобі свою найсолодшу пісоньку.

Але кущ потряс головою.

— Мої рожі є жовті — відповів — такі жовті як волос русатки, що сидить на бурштиновім престолі, та жовтіїші нарциза, що цвите на леваді, поки косар вийде з косою. Але іди до мого брата, що росте під вікном студента, а він може сповнить твоє бажане.

І соловій полетів в сторону куща, що ріс

під вікном студента.

— Дай мені червону рожу — просив — я за співаю тобі свою найкращу пісоньку.

Але кущ потряс головою.

— Мої рожі є червоні — відповів — такі червоні, як ніжки голуба, та червоніщі великих вахлярів коралевих, що колишуться, філюють в безоднях океану. Але зима зморозила мені усі жили, мороз звялив мої цвіти, а буря поломила галузки, і вже цілий рік не мати -му рож...

— Червона рожа — то все, чого бажаю! — промовив соловій — одна - одніська червона рожа! Чи нема ніякої спромоги її дістати?

— Є оден спосіб — відповів кущ, — та такий він страшний, що лякаюсь навіть розказать тобі про нього.

— Скажи мені тільки — просив соловій, я не злякаюсь.

— Як хочеш мати червону рожу — сказав кущ — мусиш її при світлі місяця вчарувати своєю піснею та викормити її власною сердечною кровю. Співати мені мусиш пісень, вбиваючи рівночасно свою грудь на остру колючку. Всю ніч мусиш співати, поки колючка ціла не збеться в твоє серце, щоб кров твого життя влялась в мої жили та стала моєю.

— Житє віддати за червону рожу, — се надто висока ціна, — закликав соловій — а житє усім однаково дороге. Сеж прекрасно сидіти серед зелені, глядіти на золотоперловий місяць. Який солодкий запах дерену та які пишні дзвіночки, що ростуть в долині і дівина, що цвите на узгір'ю. Та любов краща від житя, а чим же

серце птиці в порівнянні з серцем людини?

Потім розпняв свої темні крила до лету та взніс ся в височінь. Немов тінь промигнув понад цвітником і неначе тінь пролетів понад гаєм.

Студент ще лежав на траві, як лишив його соловій, а сльози блищали в його гарних очах.

— Будь щасливий! — закликав соловій, будь щасливий, мати - меш червону рожу. Я при чарую її при сяєві місяця своїм співом та викохаю кровю свого серця. Усе, чого в заміну жадаю від тебе, се тільки те, щоб ти остав вірний в своїй любови; бо кохане мудрійше від філософії, хоч яка вона мудра, і сильнійше від всемогучости, хоч як вона могутна. Його крила палають мов полум'я, як полум'я є його тіло. Його уста солодкі як мід, його подих пахне наче тим'ян.

Студент глядів з трави та слухав, але не міг зрозуміти того, що казав йому соловій, бо розумів тільки те, що писано в книгах.

Та дуб зрозумів соловія і посумнів, бо дуже любив співака, що звив собі гніздочко в його гилію.

— Заспівай мені ще в останнє свою пісню — благав він — яж буду такий самотний, як ти відійдеш від мене....

І соловій заспівав дубови свою на причуд гарну пісню, а голос його був як вода, що ллеться із срібної чаші.

А як перестав він співати, студент встав та виняв з кишені записник і олівець.

— Він де-що розуміє — сказав до себе, переходячи через гай — сього не можна йому від-

мовити; та чи в силі він також що небудь відчувати? Я певний, що ні. Він подібний до переважної частини артистів; всьо у нього є позою — без сліду якої небудь щирости. Не зумів би посвятити ся за других. Думає тільки про спів, а усякому відомо, що артисти, то самолюби. А все-ж таки треба признати, що в його голосі є кілька гарних нюансів. Ах, шкода, що не мають ніякого глибокого значіння та нікому користи не приносять!

З тими словами пішов до своєї кімнати, кинув ся на постіль, та думав про свою любку, а небагом потім заснув.

А як місяць зійшов на небо, соловій прилинув до куща рожі і притис грудь до рожаної колючки. Усю ніч він співав застромивши грудь на колючку, а місяць, що блищав так зимно, як кристаль, сплив на край виднокруга і слухав. І усю ніч соловій так співав, а колючка все глибше та глибше вбивала ся в його грудь, а кров його серця спливала поволи, а з него спливало й жите.

Співав зразу про уроджене любови в серці хлопця та дівчини. А на найвисшій галузці куща рожі розцвітала чудово гарна рожа, платочок за платочком, так, як нова пісня наступала по пісні. З початку була рожа бліда як імла, наче досвітня зірниця. Наче тінь рожі, що паде на прозоре водяне плесо, так ясніла рожа, що розцвила ся на найвисшій галузці куща рожі.

А кущ накликував соловія, щоби дусе притискав ся до колючки, а спів його могутнів з кожною хвилиною, бо співав він про уроджене

пристрастної любови в душі молодця та дівичі.

І легенька закраска пурпури затемнювала платочки рожі, немов румянець на обличу судженого в хвилі, як цілує уста своєї улюбленої. Але остра колючка ще не досягла його серця то й сече рожі бучо ще біте; бо тільки кров соловейкового серця є в силі закрасити багрою серце рожі.

А куш накликав соловія, щоб душе притиснув ся до колючки: „Ще душе, соловейку — казав куш — бо день настане, заки рожа розіветь ся”.

Соловій душе притиснув ся до колючки, колючка впила ся в його серденько, а страшний біль прошиб його тіло. Гірко мучив ся соловій; його спів був що раз більше палкий та пориваючий, бо співав він про любов, що нема її кінця і в могилі....

І чудова рожа стала червона як пурпура раннього неба. Кармазиново - червоні стали платочки її цвіту, і кармазинове як рубін було її серце.

Але голос соловія ослабав з кожною хвилиною; його крильця стали дрожати, темрява по крила його очі. Все слабше бренть його спів, і соловій чув, що щось його в горлі стискає.

Тоді ще добув із себе останні звуки.

Блідий місяць почув його пісню, та забув про світане і заслуханий пристанув на небі. Почула сю пісню і червона рожа, задрожала зі зворушення та розхилила стулений цвіт в поранньому холоді. Відгомін поніс звуки останньої

пісні по густих живоплотах по підгір'ю, будячи пастухів зі сну. Чути було його в очереті над рікою, а звідтіля полинув аж до моря...

Поглянь! — закликав кущ, — ось рожа розцвилась.

Та соловій вже нічого не відповів, бо лежав неживий в буйній траві, з рожаною колючою в серці. — — —

Коло полудня студент отворив вікно та виглянув на двір.

— Що за щасливий випадок! — загомонів ве село. — Червона рожа тут! Ніколи в життю не бачив я ще такої красної рожі. Вона така чудова, що напевно має якусь довгу латинську назву.

Він нахилив ся та зірвав цвіт. ,

Потім вхопив за капелюх та побіг до дому професора з рожою в руці..

Дочка професора сиділа на лавочці перед верандою, звиваючи в клубок синій шовк, а у її стіп лежала маленька собачка.

— Ти обіцяла гуляти зі мною, як принесу тобі червону рожу — закликав студент. Ось тобі рожа така червона, як ніяка друга на світі. Сьогодні вечером носити - меш її на груди, а, як гуляти - мем обоє, вона тобі розкаже, як дуже тебе кохаю!

Але панночка стягнула брови.

— Здається, що червона рожа мені не до лиця — відповіла — а впрочім сестрінець шамбеляна прислав мені кілька правдивих брилянтів, а усякий знає, що брилянти багато цінніші від цвітів.

—Так?! Тепер бачу, що ти невдячна! крикнув обурений студент, та кинув рожу на вулицю. Вона упала у рівчак, де в мить розїхав її віз.

— Невдячна!? — закликала панночка. — А ти брутальний! А впрочім чим ти є? Звичайний студент! Ба, сумніваюсь навіть, чи маєш срібні стяжки при черевиках, як сестрінець шамбеляна.

Сказавши се, підвелась та пішла в кімнату.

— Що за нісенітниця ота любов! — промовив студент, відходячи. Анї в части не є така пожиточна, як льогіка, бо нічого не доказує, а все говорить про річи, які нікому не сповняться, та каже вірити в оману. Вона справді цілком непрактична, а що в наших часах тільки практичні річи мають вагу, тож найкраще зроблю, як поверну знов до філософії та студіювати-му метафізику.

Він повернув домів, виняв з полиці велику запорошену книгу, та почав читати...

Оскар Вайлд.

ПОТВЕРДИЛИ.

(Малюнок з життя).

— Ігі на то-во, що то виходить тепер на тім божім світі! Баба в Канаді мала все дотепер право; ні вдарити було, ні доторкнутися її. Хиба посварити ся троха, та й то не дуже, бо котра криклива, то всіх поліцментів скличе і сусідів побудить.

— Ну, і не доста було їм того права? Таж то цілювати таке право!... Таж то спитати дурного-во, то він скаже: А то якого жінці треба права?

— Коби то лиш самого права, то щеби вийшло... Але то ніби губермантови здає ся, траба більшого плече і дасть їм якесь рівноправо, ніби право до виборів, во! Він не знає, що то всьо на свою голову.

Так розмишляв, дивуючись Михайло Парник.

Відколи Василь Плугань прочитав Парникови, що жінки в Манїтобі дістануть рівноправність і будуть голосувати разом з мущинами, Парник частенько розмишляв про те якесь рівноправо, — як він називав — і, коли стрітив Василя, питав, чи вже potwierdжене бабське рівноправо. Сим разом він допитав ся, бо Василь відповів, що вже.

— То кажете, що вже potwierдили!...

— За третим читанєм перейшло і потвердили.

— Аж за третим разом! — ей-га!

— Вже підете, Парнику, до голосованя зі старою Квашичкою. То вам не допоможе.

— А сохрань Боже!... То кажете, таки, що вже мають рівноправо? — допитував ще раз зі здивованєм і подумав:

— Щастє, що моя Катерина не дожила того. Най її пан Біг не памятає гріха, щом-ї згадав проти ночі, а не проти ясної днинки — і відійшов розмишляючи дальше про те, як то могло стати ся.

— Що то — рахувати — мудрі голови, а то потверджують бабський розум. То не може бути, щоби вони з свої — рахувати — волі, таке потвердили. В цім мусів хтось инший бути, цар, або таки — преч би ся казало — сам антихрист.

— Хоче, рахувати, більше грішних дурити тай хоче взяти на поміч бабу. А ти хлопе один з другим — поступай, та й тверди. Знюхав ся — преч би ся казало — з такими бабами, що їм траба рівноправа, тай видко наюдив. Ідїть — шепнув — там між голови і закручуйте їм і там голови, а не лише дома. А тож моя небіжка Катерина була би так скоро померла, як би не скаменїв би? Натроюджував її, а трафив — рахувати — на твердого, тай в сварці — рахувати — жите пішло. Повидїв потім, що нічо не зробить тай „покив” її, преч би ся казало.

Михайло розмишляв отак не раз цілими годинами. Омотував ся своїми думками, шукаючи

виходу житєвих причин, але що все змішував житєві справи з мітичними комбінаціями, ніколи не міг дійти до якогось вислїду. Як уже не міг найти кінця своїм думкам, починало йому крутити ся в голові. Тодї він виходив до свого сусїда, також вдівця, на імя Мартина Поленивки і просив, аби він розяснив йому справу.

Михайло Парник задумав і тепер повернути до Мартина і запитати, що він скаже на то все, отже пішов.

— Слава Богу!

— На віки...

— А вгадаєте, чого я прийшов?

— Та вже скажете...

— То вже виходить, сусїдо, Содома і Комора! Ви чули, що губермант потвердив жінкам рівноправо?

— А диви, диви! То я на то на них голосував, аби вони потверджували бабську спідницю? — зажартував сусїд.

— Потвердити — потвердили але, чи з свої волї-во! Я хотїв би вас запитати, чи то може бути, аби вони потверджували з свої волї. Я думаю, що не з свої, а ви як?

Когож би вони мали послухати?

— Та кого! Хибаж вам треба казати?... Як не цїсара, то когож, як не підюдив їх, скаменїв би, щом го згадав. Хоче більше грішних душ.

— То не може бути Михайле, бо світ не дурний. Видко, що баби хочуть бути мудріщі як були. Ви гадаєте, що вони в тїмя биті, так як ваша небїжка та моя? Ви ніби гадаєте, що войну годні так терпіти жінки як чоловіки? Як би

мали, — сказати, — рівне право, то може скорше погодили би ся, як чоловіки.

— А ви гадаєте, що то „він” хоче війни? Він хоче грішників, а на війні падуть самі праведники... Война від Бога, тому я гадаю, що тепер панує Бог, а в спокійний час панує „той” — хрест хрещений при нас....

Поленивка видивив ся зі здивованя на Парника і його лице покрило ся легкою саркастичною усмішкою.

— Та я ніби не кажу, що то дощентно так— випирає Парник — але видите самі, що тепер такий світ настав, гей би був „того” царством.

— То — сказалисте — так виходить, але люди мають свій— сказати — розум і волю; що захочуть, то зроблять. Жінки в нашій Манітобі хочуть свого права, а новий губерман дає, бо що нове, то нового крою і нового коріне. Пасоване і статне вийде, але як вузке, то попукає.

— Га - га - га! Та ніби так... Та й не гнівайте ся за те, що я вас перебив в роботі, бо хотів таки запитати вас... Як люди, то видко, що винні люди і то на оба боки. І при нас хрещених — „той” має приступ і так робить, як він хоче, а не так як люди.

— Десять разів кажи, то він все приточить „того”, — подумав Поленивка і додав:

— Та видко, що так. Як би не люди, , то не було би й війни. А жінки, сказати, також люди. Як би так була в мене жінка, взяв би попід боки і до голосованя!... Оженім ся, Михайле, — а бим так!... Буде два голоси більше і не треба буде чекати до двайцять першого року.

— А сохрaнь, Боже! — Здивовано заперечив Парник і вони розійшли ся.

Парник по дорозі до дому і цілий вечер думав про слова: „Оженім ся Михайле” і ті не давали йому так довго супокою, аж доки не перехрестив ся і залихословив:

— А скаменїв би ти, дай Боже! Іди вчепи ся до скали а не до христіянина! — і так аж Михайло заснув...

Аполін Новак.

ЗЕРНО МОВ КУРЯЧЕ ЯЙЦЕ.

Раз діти знайшли в ярузі штучку, неначе куряче яйце з бороздою по середині і зовсім по хоже на зерно. Побачивши се переїзджаючий купець купив ту штучку у дитий за пятака і по-віз до міста. В місті продав цареві за рідкість.

Прикликав цар учених (мудрців) і приказав розглянути, що се є, чи яйце, чи зерно? Думали думали тай не могли нічого видумати. Се „диво” лежало на вікні. Аж ось раз влетіла курка, зачала дзьобати і видзьобала дїрку. Всі побачили, що то зерно. Прийшли мудрці і сказали цареві: штука ся є житне зерно.

Здивував ся цар і приказав мудрцям розслідити, де і коли то зерно родило ся. Думали, думали, шукали в книгах і нічого не знайшли. Прийшли до царя і говорять: Не можемо відповісти. В наших книгах нічого нема про то написаного. Треба у ратаїв (рільників) спитати, чи не чував хто від старців, коли і де таке зерно сїяли.

Післав цар післанця і приказав привезти собі старого мужика. Віднайшли старика, привели до царя. Насилу додибав старець зелений, беззубий, на двох костурах. Цар показав йому зерно; та старець уже і не видів добре, але якось розпізнав. Розлупив його на двоє і при-

глядав ся одній половині. Цар його запитав: Чи не знаєш ти, дїду, де таке зерно родило ся? Або чи сам було на своїм поли такого хліба не сїяв? Чи не купував де ти такого зерна? Старець був глухий і ледви не ледви почув і зрозумів, о що річ іде. Відповів: Ні, говорить, на своїм поли я такого хліба сїяти не сїяв, жати не жав і купувати не купував. Коли купували хліб, то зерно дрібненьке було. Треба би, говорить, у мойого батька поспитати — може він чув, де таке зерно родило ся.

Післав цар по батька старця і приказав до себе припровадити.

Найшли і батька старця і привели до царя.

Прийшов старушок на одним костурі. Цар показав йому зерно. Старушок ще добре видів.

Цар запитав його: Чи не знаєш ти, старче, де родило ся таке зерно? Чи не сїяв сам було на своїм поли такого хліба? Або чи не купував ти у своїм віку такого зерна? Хоч старушок був троха глухий на ухо, але чув ліпше від си-на.

Ні, говорить, такого зерна на своїм поли сїяти не сїяв і жати не жав. А купувати не купував тому, що в моїм віці гроший не було. Всі своїм хлібом живили ся а не стало—один з другим ділив ся. Не знаю я, де таке зерно родило ся. Хоч більше від теперішного видати, видав. Чув я від батька, що в його часи ліпший хліб родив ся, був більший і намолотніший. Його треба би поспитати.

Післав цар за батьком старушка.

Найшли і діда; привели до царя. Прийшов старезний дідуган без костура, легко, очі у нього ясні і голос чистий. Цар показав йому зерно. Поглянув Дідуган і похитав головою. Давно, давно, говорить, не видів я старинного хлібця! Вкусив дрібку зерна і пожував. — То саме говорить.

Скажи-ж мені дїду, де і коли таке зерно родилося. Чи не сїв ти було на своїм полі такого хліба? Або чи не купував у своєму віку де у людей?

Старик сказав:

Хліб такий в моїм віку всюди родився. Тим хлібом, говорить, я вік свій живився ще й людей годував. Отсе зерно і сїв і жав і молотив.

Цар запитався: Скажи мені, старче, чи ти де купував таке зерно, чи ти сам на своїм полі сїв?

Старушок усміхнувся.

За моїх часів, говорить, і подумати ніхто не міг такого гріха, щоби хліб продавати, або купувати. А про гроші і не згадує — хліба свого було подостатком.

Та скажи мені, дідугане, говорить цар, де ти такий хліб сїв і де твоє поле було?

Дід відповів: Моє поле було — земля Божя. Де виорав, там і поле. Земля вільна була, своєї землі не називали.

Скажи мені, говорив цар, ще дві річі: Чому перше родилося таке зерно, а нині не родиться і чому твій внук ішов на двох костурах, син прийшов на однім, а ти, як бачу, прийшов

цілком легко. Очи у тебе ясні, зуби сильні і безболісні, іжежэ 'олю в'іц'яні і в'існ'яні се так?

Се для того, так, бо люди перестали своєю працею жити — зачали на чуже лакомити ся. В давній давнині не так жили. В давнині жили по божому; користувались своїм — чужого не займали.

Лев Толстой.

НЕРУКОТВОРИМИЙ ОБРАЗ.

Коли Христос обтяжений людською нуждою хитався під тягарем цілими віками назбраних гріхів і йшов на Голгофту, товаришило йому в дорозі до мученичого паля кількох жінок, які не були ні молоді, ні гарні, ні заможні, але побожного духа.

Жовніри сміялися з них і кидали їм простацькі питання, фарисеї кпили в двозначних словах з їх побожної вірності для ясноволосого Назорея, книжники були обурені і радили нагнати ці нужденні невісти.

Спокійні, глухі на обиди, з очима повними сліз йшли глухі на все, що не було. „Його” терпінем, байдужні на все, що не було ним.

А прецінь Він для них нічого не зробив; голосив їм тільки вирозумілість і любов ближнього, співчував їх долі і гоїв таємні рани їх споминів.

Любили Його як духа своїх погаслих мрій, як сина, як брата, як воплочене всякої правди і справедливості. А як надійшла його година і був нещасливий, як всі Його покинули, — держалися його ще ближше, як в днях тріумфу, коли Єрусалим перед білою ослицею стелив цінні коври і з окликом „Осанна” повівав пальмовими гілками.

Первосвященник з милосердя до них їм го-

ворив, щоби держали ся з далека і не наражували ся сильним, йдучи за тим виродком. Христос впав якраз перший раз, але вони не зважали зовсім на первосвященника.

Їх понура, одіта в шару одіж громада, йшла поволи. Коли милосерного мужа Симеона прогнали Преторіяни, бо на хвилю поміг нести хрест засудженому, жінщини йдучи побіч себе цілували його по руках.

Тимчасом кровавий піт добуваючи ся з перемученої шкіри і спливаючи з тернової корони, зрошував очи Христа. Не міг отже добачити до роги і пошпортував ся о лежаче каміне. Тоді то підчас хвилевого перестанку одна з невіст виступила з ряду товаришок. Була се бідна вдова, на склоні молодости, що звала ся Вероніка. Відчинила свій серпанок, що пах лядендою і обтерла ним боліюче лице.

Опісля відбула ся жертва спасеня.

Супроти когож було се зухвальство?

Се було меншої ваги. Важнійше було се, що підривало ся повагу влади. З одної сторони повага влади і безглядна строгість закона, яка не знає, і не терпить милосердя, а з другої безсильна рука все обіймаючого милосердя.

Одначе се зухвальство не могло бути неспостережене, тим менше безкарно.

Від часу, як Назорей зі своєю громадою, позбавленою власности і віри, затроїв духа люду, показували ся всюда в пекельних привидах заквітчані лиця невільників, що втискали ся між невільників і панів, одних закликаючи, другим

помагаючи. Навіть злочинці в половині дороги до шибениці стрічали ся з сим милосердем.

Так підкопуєть ся повагу власти.

На другий день увязнено Вероніку в скромній її хатині. Не знаючи, чи загалом колинебудь верне, зложила плащ в свій ще від вечера поскладаний клунок і поспішила за жовнірами.

Коли станула перед судіями, почула такі слова:

— Жінко, чому ти обидила намістника, милосердячись над сим, кого покарала його справедлива рука?

На се вона сказала:

— Ані про намістника не думала я, ані про тебе. Я сповнила обовязок, як жінка і християнка помагаючи бідному і не зважаючи на його приналежність до сеї чи тої секти, — бо завдячую йому духову і тілесну поміч, йому і сим, яких овочем або зародком є він... через цілі покоління.

— Ти бунтівничка!

— Ні, я жінка, яка терпіла і плакала, а тепер гою ті болі, яких сама стільки я терпіла.

— Ти також злочинниця.

— Ні, я християнка. Мій дах є пристановищем, я даю моїм терплячим братам, що можу, для себе потребую мало і стараю ся заробити, аби для них було більше.

— Закон є проти тебе!....

— Знаю про се добре.... се для мене почесть, бо проти мене стали і торговці в святини, лихварі, неправі фарисеї....

— Вмієш боронити ся!

— Бог зі мною!

— На смерть! — завила товпа. Нечайно на столі судії заяснів ясний блиск. Неначе прикріплений на невидних цв'яках розвинувся сам з себе серпанок Вероніки і завис. Виразно і промінисто, як само сонце, показалося на грубій тканині лице найсвятійшого з святих, з очима замкненими під терновою короною.

І несподівано піднеслися повіки, відчинилися уста і дався чути сильний голос:

— Сповняєш мої заповіді невісто!.. Одинокі незмінні, вічні, які я запечатав на все на Голгофті! Людство — се я. Хто йому помагає, мені служить; хто ним погорджує, мене ображує. Бідний є агнцем, в якому втілюється моє божество. Йди своєю дорогою, невісто! Через понижене і небезпеку, через братерську ненависть на людей, йди і сповняй післанництво любови і милосердя!

Дрожаючи руками взяла Вероніка серпанок, розпростерла його наче щит, наче прапор і переходила без перестанку Палестину, йдучи до нових світів....

Северіне.

УКРАЇНСЬКІ ВЕЛИКОДНІ ЗВИЧАЇ В ВІСІМНАЙЦЯТИМ ВІКУ.

Може нікому на гадку не прийде, що перед півтретя сотки літ Французи інтересувалися нашими великодними звичаями. А прецінь так було.

Французський інженер Гільон Левассер де Боплян, що перебував на Україні від 1630 до 1648 року, в своїй славній „Описи України” оповідає дещо про наші великодні обряди і звичаї в тих часах. Ось що він каже:

— В Велику суботу всі удаються до церкви, щоби бути присутними при церемонії зложення до гробу зображення Спасителя.

Пізнійше виймають його з великим торжеством. По скінченню сего обряду, як муштини, так і жінки і дівчата і молоді люди підходять до єпископа, якого звуть владикою і подають червоне, або жовте яйце з словами: „Христос воскрес!” Єписком відповідає: „Во істину воскрес!” Присім піднімає кожного і цілує і так протягом двох годин збирає 5 до 6 тисяч яєць.

Тесаме робить все духовенство, починаючи від київського митрополита, голови всіх єпископів, який називається Могола, а кінчаючи на простих священниках, яких називають „господин”.

Протягом вісьмох днів не можна виходити

на улицю инакше, як з великим запасом крашених яєць. Є звичай міняти ся ними зі знакомими при стрічі, говорячи: „Христос Воскрес”. При тім обнимають ся і цілують ся.

В великодний понеділок роблять таку забаву. Від рана молоді люди ходять по улицах гуртками по кількох, ловлять всі дівчата і приводять до керниці і виливають на голову 5—6 ведер води, доки дівчина зовсім не перемокне. Та забава дозволена тільки до полудня.

Дівчата платять за се в вівторок, але з більшою хитростию. В однім домі збираєть ся по кілька дівчат і кожда тримає готовий збанок з водою. Потім ставлять на столі малу дівчину і вона умовленим криком дає їм знати, коли переходить парубок. Тоді всі дівчата вибігають, ловлять його; на крик дівчат збігають ся сусідки на поміч і коли дві або три сильнійші тримають парубка за шию і не пускають, а другі лиють йому за шию воду, аж перемокне до нитки.

Старші переводять великодний понеділок так, що рано товпою виправляють ся на замок (до панського будинку), де пан на них чекає і по звичаю кланяють ся низько. Потім кождий підходить і приносить курку, або иншу птицю.

Пан взагалі гостить їх горівкою.

На середину двора викочують бочку і відбивають дно. Селяни наближають ся і стають кругом.

Пан підходить з великою ложкою до черпаня, наповняє її горівкою і не до найстаршого між ними і потім передає йому ложку і так ходить кругом, поки не випорожнить ся бочка.

Коли се стане ся перед вечером, що буває досить часто, пан мусить поставити другу бочку, бо обовязаний гостити селян до заходу сонця, коли вони можуть встояти на ногах.

По заході сонця, дають знак розходити ся. Котрі держать ся на ногах, то розходять ся, інші засипляють на вулиці і там остають поки не отверезять ся, хиба що змилосярдять ся над ними жінки і діти і доставлять їх до дому на ношах.

Гидко бачити п'яними аж до такої міри тих нещасливих, що не зіли кусника хліба за цілий день і валяють ся в болоті, як безроги. Я бачив як одного з них везли мертвого возом, а тоді не було ще більше, як друга година з полудня...

От дивні звичаї, що доводять людей до загуби таким нужденним способом....

Так писав Боплян перед около 250 роками. Бачимо, що тодішні звичаї не багато змінили ся протягом сих літ — а навіть п'яньство задержало ся в великій мірі, хоч краще, щоби було пропало і слух про него загинув.

Н. Н.

СВІТ ОТВОРЕНИЙ.

Кімната почтара Комінга, а заразом фармера і склепара в заселеній самими Українцями кольонії Горпина, була битком наповнена людьми. Всі ждали на пошту. Жінка Комінга звивала ся за довгим столом і продавала товари. Говорила недбало виученою українською мовою і приговорювала:

— За кілко? Гавар-ія по рузській!

— Ха - ха - ха! Кхі - кхі - хі! Хі - хі - хі! змішував ся ріжний сміх випереджуючи один другого. Жінка Комінга усміхала ся й собі і приговорювала дальше.

— Я добре говор-ія, о єс... Можі не, Доська? за кілько тобі цукру.

— За доляра.

— Добра. Зс-арас! Зс-ачікай!

— Місис Кумихо, давайте мені, бо в мене маленька дитина, а Доцька зачекає.

— То зс-ачікай Доська. Най дам... Нї зсшня-я тут... Маленька дитина. Нї зшная?

— Хі - хі - хі! Кхі - кхі!

— Гавар-ія по рузські! Зша кілко тобі Марсю салт-а?

— За пять центів.

— Зс-ачікай!

— Мені! Мені далеко! А то ще!....

— Кажьи, кажьи!

— Гальон нахти і за кводра мила,

— Зс-ара. Зс-ачікай.

— Як назсивайаш?

— Катря Дрогомирська.

— Катра Драмиска... Я зсная тві тато.

— Ха - ха - ха, ха - ха - ха! Ги - ги - ги! —

сміх так котив ся, як би ударяв хто скоренько по порожній і задненій бочці. За кожним словом „Кумихи” хтось все сміяв ся, а коли вона викрикала: зс-ачікай! так тоді сміх сипав ся з більшим оживленем. „Кумиха” все підсміхала ся і була рада, що „зсная” по рузский і питала знакомих жінок:

— А шьо добра я сшказав?

— Не добре, місис Кумихо, треба ще вчити ся.

— Я зсная! Говор-ія по рузский. Може ни?

— Аякже!..

Непереривний живий рух не вгасав. Все те до вершувало ся сміхом, який вилїтав з грудий під саму стелю, неначе іскри нічної ватри в часі докидаючих дров.

Біля вигасаючої, але ще теплої печі, стояв гурт мущин і всі вслухували ся в те, що говорив Пилип Точнило. Був зворушений і говорив — здавало ся самим серцем.

— Вигонять зі школи нашу мову... Тепер дитина моя, чи ваша, буде йти до школи як Боже борони — німина...

— Гадаєте, що ні?

— Буде скрадати ся як сама не своя, бо не буде знати, чому тепер професор не вчить по нашому, і котре старше, буде звичайно сумува-

ти. Штубаки будуть зо два роки вчити ся вимовляти і говорити, а потому аж анґельського письма зачне набирати — сказав так, як би мав жаль до когось.

Доторкнув ся до живого, бо, настала хвилю — сумовита мовчанка, а потім, найстарший з гурту знову почав:

— Колись, давних - давен, була одна мова і як кажуть писанія, люди стали занадто мудрі і почали будувати до неба вавилонську вежу. А Бог тогди: — А ви сякі - такі — і наділив таких мов, що тепер кождої треба вчити ся і за то гріху нема. Бог за то нас не покарає, що ми хочемо вчити ся більше мов, як одної. Бо скажіть самі чи нинька чоловік варт що з однов мовов? А тут тобі й на! Бери і вчи ся в школі лиш одної мови, аби колись знов будували вавилонську вежу. Але недочекане їх.

— Ви берете приклад з біблїї, я скажу то, що мій розум дихтує. Рахувати, що чим більше чоловік знає мов, тим ліпше. В краю мус було вчити ся багато мов і було добре, а тут примушують лиш до одної. На голову — виходить — доста легко, але на чоловіка за тяжко, на дитину за прикро.

— Я не раз стою в гадках і не знаю, хто би мені розтовкував, що їм наша мова винна?

— Боять ся видко, тай вигонять...

— Та чогобто боять ся?

— Гм.... вам треба казати? Боять ся аби наших не намножило ся більше як їх. В нашій хаті є по осьмеро і десятеро, а в їх по двоє, троє — і ще й питаєте, чого?

— Та бо то кажуть, то якась одна їх казета вигонить такій нас....

Бо знає, що тепер нас не вижене.

— Хочуть напудити, аби не впоминати ся за своїм.

— І що не загикують ся.

— Деж ви виділи нинька правду? То вже давно якийсь махнув руков.

— Але як то вони дорахували ся гей на пальцях! — відозвав ся чорноокий, так, як би мав щось відкрити і висунув ся наперед, тикаючи пальцем в пульс, а потім підніс руку і кінчив надумане.

— Касують— дайминато — нашу навуку, аби наші діти колись зіправди не забрали ся як буде їм — дайминато — отворений світ.

Кождий видивив ся, бо не розумів сказаного і всі допитливо ждали виясненя.

— Тепер — гадають — що вже буде замкнений нам світ, бо скасували нашу навуку, а то ні....

— Ніби ви кажете, як будуть знати лише одну мову, та й буде замкнений нашим дітям світ.... Так?

— Та ніби так. Хто знає більше язиків, тому — казатиж кажу — більше отворений світ. А так буде сидіти з однов мовов — думають — одно з другим в Канаді, от як.

— Ті вінгліки самі не знають, що роблять з тими нашими школами. Вже та одна година як що їм зашкодить, то дайте мені спокій.

— Я хвалю собі тих Наталіянів. Як лиш заробить, тай дим і нитка за ним. Поїхав й ані о-

бзирає ся!

— Що то мудрий народ. Зносять до свого краю гроші як бжолі до уля.

— А ми в Канаді дочекали ся от чого!

— Та не дочекає ніхто того, аби наші діти вчіпили ся до одного і не виділи більше світа.

— Не тудя вони взяли ся. Ми в старім краю вчили ся більше мов, та й тут будемо вчити наших дітей.

— Приїхав сюда чоловік— рахувати плюнув на австріяцких дирунів, бо вже не годен був дивити ся на то всьо — і вчинив ся за морем. Сподобав собі чоловік новий край, як би свій, як би тут народив ся. Та видко, що й тут є такі, що хочуть аби замкнути нам світ, але я не думаю, аби всі такі були в Канаді, аби хотіли скасувати нашу мову і замкнути нам світ.

— Деж ви взяли ся, де то вони годні зробити!

— Світ, сказати, отворений кождому.

— Як ми щирі сему краєви, — бо що щирі, то вже щирі! — і справедливо робимо, то за то на нас така напасть, такі бріхнітаке вигадуванє.

— Ох - ох! Дай лиш Боженьку терпеливости, витерпіти по християнськи. Не знають бо що чинять.

— Петрова тисяча... Перша з жінок хотіла забрати слово, але не договорила, бо „Кумиха” почала роздавати почту.

— Іван Засійбіда! М. Пі-артеарна! — почитувала і вже не було чути ні сміху, ні розмови.

А. Новак.

МАТВІЙ ЦАПУН.

— Федьку!

— Га?

— А подиви ся небоже, чи не йде богач.

Федько кидає молот, лізе на дерево і глядить в село.

— А що, йде?

— Дітько лабатий, не він. А де ви бачили, щоби богач додержав слова? Не дурно каже святе письмо, що скорше верблюду увійде до царства небесного, як богач перелізе через ухо від ігли.

— Як кажеш, як? Борше верблюду увійде до .... повтори но ти ще раз.

— Піп два рази проповіді не говорить.

— А хібаж ти піп? Тебе навіть на дяка не хотіли, аж я тебе приймив.

— Е-ет! Говоріть своє! — бурмотів Федько і недобрий, що богач не виніс обіцяного підвечірка, став із такою силою розбивати камінь, що куски по цілім цвинтарі літали.

— Федьку!

— Га?

— Не збавляй каміня, бо я тобі тепер не піду нового лупати, то мусить вистати на цілий гріб.

— Про мене, най стає, або й ні. Я своє роблю, відповів Федько, та вже уважнійше чімхав кам'яні груди та не метав їх, а подавав своєму го

сподареви до ями. А той стояв у ямі на стільци та мурував невеличкий гріб, так на дві трумні. Що накине кельнею вапна, то вставить у нього камінь, та прибіє молотком. Часом, як камінь не сидить у справі — клене, а як не годин дібрати до міри, то чіхраєсь в голову і спльовує.

Що кілька хвиль витягає кости та обтирає піт. З роботи він зовсім не вдоволений. Не вміє гробів мурувати. Клав хати, ставив печі і мурував склепи. Навіть двірська пивниця вийшла з під його рук, але гріб, то друге діло, та ще для хлопа. „Де то хто видів, аби хлопа ховали в мурованім гробі. Хлоп вийшов із землі, землею жив і в землі має гнити. Годувала його земля, найже він землю погодує, най собі з нього хоч яка деревина потягне, або трава. А в мурованім гробі що? Зжеруть його хроби тай — тьфу!

Так роздумуючи, вивів стінку під верх.

Завтра зачне склепити. Але перше мусить оглянути роботу, бо така була умова, а з богачами сокоти ся. Прикрий народ. Свого, то стільки, що за нігтем не дарує, а чужого вірве, де лиш можна. Тай не був би богач....!

Поклав остатний камінь у самім кутку, впарив молотком раз, другий, змірив і — добре То ді молоток кинув на середину гробу і розвів крижі. По пояс стояв у гробі а від пояса на землі. Там зимно, мертвеччина, а тут —літо, трава, квітки. Пополудневе сонце припікає, над гробами мушки брєнять тихоньку панахиду, коло кам'яних гробів гріють ся ящірки, а коли вітер цілком утихне, то чути, як тріщать деревляні хрести, розсихаючи ся звільна.

Саме над недомурованим гробом стоїть молода вишня; кидаєть ся від вітру та потрясає своїми ягідками, немов говорить: „на, зірви сочисті”. Муляр ловить її за гилю і зриває кілька ягід, щоби відсвіжити губу.

Але в ту мить пригадує собі богацький почастунок і кличе:

— Федьку!

— Га?

— А піди но ти та подиви ся, чи не йде богач .

Федько кидає камінь, та лїзе на березу.

— Йде, присяй боже, йде! — кричить за хвилю. — І горівку несе і булки на закуску.

Тоді муляр і собі стає на окопі, та дивить ся, чи то правда. А стежкою справді йде богач, Матвій Цапун. Його можна на пів милі по ході пізнати. Ніхто так не киваєть ся як він, у право, в ліво, в право, в ліво, як маятник при годиннику в коршмі. Та ще має Цапун звичай, відпочивати що кілька кроків. Як іде з другим, то на таким відпочинку перериває бесіду, добуває ріжок з табакою і дає нюхати, а як сам — то також нюхає і лаєть ся „О, виш, дідова! Як заорав! Бодай йому дітьки так спину орали! Кільки земельки святої збавив!” А іноді: „Казети би читав, гарбату пив, дзигар смалив, а від праці як чорт від води свяченої тікає. А диви но ти мудрагелю, на мене! Таж я навіть неділі святої не втратив, не то що!”

А сопів Матвій Цапун, як перегодована корова і час від часу за крижі хапав ся, бо щось там його кололо, як би хто шилом шпигав. Го-

ворили в селі, що то так йому кривда людська боком лізе. Але то неправда, бо Цапун нікого не скривдив, а йно на роботу був дуже прикрий для других і для себе. Щось його до тої роботи перло, щось ним кидало, рвало. Зуби зати-скав, а робив. Буває часом така стара конина. Чим більша гора, чим більший тягар, а вона скорше гонить. При такій конині не втримаєш пару. Змархаєть ся надух. І з Цапуном ніхто в світі не міг видержати. Жінка з зараня постарі-ла ся, а челядина як дотягне до року, то на слу-жбу Божу несе, а на другий рік не стане, хоч ти їй золоті гори обіцую. Зате доробив ся Цапун маєтку. Кажуть, що коршмареві та дідичеві гроший позичав, такий богатир був. А жив як найбідніший. Тільки табаку купував що най-красшу і раз у рік упивав ся чорно. А більше ні-чого. Непривітний був Цапун і неговірливий, не ввічливий. Все бувало в землю дивить ся, як би нічого більше не видів. Не засмієть ся, не за-жартує, хоч би не знати що.

Але остатними роками змінив ся троха.

Як подибле якого статочного газду, то жа-луєть ся, що дітий не має, і що маєток на чужі руки піде. „Але я щось таке придумаю, що ну!” І видумав.

Маєток дасть на „добрі ціли”, так як той пан у місті радить, щоби цілий світ знав, що жив такий мудрий чоловік, Матвій Цапун, а со-бі вимурує гріб. Видів такі муровані гроби у мі-сті, з янгелами та всякими святими. Там десь „але” лежати.

Тай мурують Цапунови гріб. Для нього і

для Ксеньки, невеличкий. Тай не дорого. Щось за 30 срібних. Чи Цапун на таку суму не стати? А може він того не варта? Мой! Таж він ціле жите в арешті не сидів, нікого до криміналу не завдав, громаду ніколи не скривдив. То не кож- дий потрафить!

Так роздумуючи, підходить до гробу.

— Дай, Боже, щасливо!

— Дай, Боже, Дякуємо! Дай, Боже, й Вам!

— Ну, якже робота?

— Ніяк, огляньте!

— Перше випемо по чарці, бо мені в горлі сухо — відповів Цапун, наливаючи чарку.

— Дай вам, Боже, щобисьте ту роботу щасливо скінчили, тай щобисьте ще не раз мурова- ли — каже Цапун.

А вам, дай Боже, в мирі та спокою лежати в тім гробі — відповідає муляр, випиваючи чар- ку.

Потім дають челядникови, а потім Цапун кладе фляшку на гробовій плиті, виймає булки і просить, щоби пили та їли без нього, бо він йно на празник по другій пе.

Мулярі сідають на плиті, а Цапун кладеться спочивати. Перед ним лягає на траву остат- ний промінь сонця. Кругом чинить ся сумирно, як на цвинтар пристало. В горі, над верховієм дерев видно блідоголубе небо, як полиняний шовк, долом лягають тіни. В горі запалюють ся звізди, а долом, як відблиск тих звізд, мере- хтять світлячки.

Часом листик задріжить на галузці, часом за бренть пчола, що спізнила ся з поворотом до

дому, з далека чути шум ланів і клекіт води і трехтання возів — пригад, що там за цвинтарем є якийсь другий, живий світ.

Тихо. Ось блисла перша капля роси, за-
дзвонили пільні сині дзвіночки, повіяло кади-
лом відголосом, почала ся вечірня, цвинтарна мо-
литва. Тихо! Глядить Цапун і видить, чого досі
не видів, чує, чого не чув ніколи. І мило йому
думати, що така вечірня тишина зійде колись на
його в гробі. Що лежати він буде поруч своєї
жінки в вічному відпочинку, без журби про завтрі-
шню днину. А коли настане така тиха година, як
тепер, то чути ме шелест збіжа на своєму по-
лі і клекіт млина на своєму ставку і вечірний,
далекій гул пчіл. А з дзвіниці за його упокій
дзвонити-ме той великий дзвін, що він його на
свою вічну пам'ять завісив.

Тихо...

Нараз будить його якийсь крик. Ага! То
муляр кличе, щоби йти оглядати роботу.

„Зараз, зараз” — відповідає Цапун підійма-
ючи ся на ноги.

Мірить у здовж, мірить у шир і дивить ся,
чи доволі високий.

Ніхто його не здурить.

„А вважайте, склепите мені кріпко, щоби,
не дай, Боже, склепине не впало та не поторо-
щило нас, особливо на Великдень, коли ту ціла
громада зляже” — наказує мулярів. „Ну нічого
— нічого, виджу, що робота добра. Нічого”.

В тім око його паде на одвірки. Пригляда-
єть ся і видить прогалину, таку, що можна до-
лоню вложити.

„А то що” — питає грізно.

„Всохло ся” — відповідає муляр. „Завтра направлю”.

„Памятайтеж, направте, щоби мені було в порядку” — наказує богач.

Потім вилазять і збирають ся іти

Муляр скидає в торбу начинє і кличе:

— Федьку!

— Га?

— А бери начинє.

— Завдайте, то возьму.

Муляр завдає і виходить. Цапун замикає ворота, щоби що не ввійшло. Та приворотях ще раз показує на гріб і на ту щілину та каже:

„А памятайте, щобисьте мені добре направили та щоби нам тутки не віяло. Памятайте!”

Виходять.

Богдан Лепкий.

ФІЛЬОЗОФІЯ

КУМА ГНАТА ПРИ СТРЧІ З КУМОМ СТЕПАНОМ.

Степан:

Добрий день вам, куме Гнате,
Я не міг вас щось пізнати.
Дивлю ся, очима мірю
І собі сам щось не вірю.
Бо сказавши при нагоді,
Ви змінили ся що й годі.

Гнат:

Слава Йсу, вам чесний пане,
Чи то ви либонь Степане.
Тай зробили ся ви гожі
І на пана щось похожі.
Де то ви таки бували?
Що таки небудь чували?

Степан:

Що чував я? Всякі вісти...
Хочете вам розповісти?
Був по світі я усюди,
Видів там усякі люди;
Та усюди так буває:
Як за себе хто не дбає,
Не шанує свої чести,
Не старає ся піднести,
Не читає, не думає,
Про світ божий нич не знає,

Той усюди темний, бідний,
Хочби в серцю й дуже гідний.

Гнат:

Гей, кумасю, як ся вбрали,
То вже ніби паном стали,
Так говорите розумно,
Тільки шкода, що задурно;
Я не з тих, що дасть вам віру.
Ви усе на панську міру...
Вам газета, розум, книжка,
А у мене повна кишка,
То вже більше і не хочу,
І дурним ся не клопочу.

Степан:

Сором, сором, куме Гнате,
Вам би час було вже знати,
Що наука річ не панська,
Ні турецька, ні циганська,
А що книжка річ велика:
Сонцем є для чоловіка.
Кожному вона потрібна,
Як дитині мати рідна.
В ній знайдете добру раду,
І науку і розраду:
Як де жили різні люди,
Їх заслуги і їх блуди,
Хто вам ворогом, хто братом,
Хто товаришом, хто катом.
Різні ноші, різні віри,
І звичаї, ваги, міри...

Гнат:

Все пусте... Й без того знаю,
Що робити в світі маю.

Ну, газети потребує,
 Хто торгує, хто боргує,
 Як от Хаїм... Йому може
 Те письмо щобудь поможе.
 Або також і учитель,
 Бож він ніби просвітитель,
 І єгомость мусять знати,
 Як ванголю читати,
 І дякови разом з ними,
 Щоби вміти „херувими”.
 На остатку хто не спроста
 Проживає, як староста,
 Писар, адукат, комісар,
 Або хочби й самий цїсар....
 А я цїсаром не буду,
 Отже шкодаб лише труду.

Степан:

Так казати — не купути,
 Але гірко тому жити,
 Хто зівсім не рузуміє,
 Що ся кругом него діє.

Гнат:

Шкода, куме говорити!
 Хибаж я не вмію жити?
 Ти-ж на власні видїв очи,
 Як то я ще парубочив...
 Хто тоді був понад мене?
 Всї зглядали ся на мене.
 У танци — то їскри крешу,
 А часами як учешу
 Кого схочу поза уха,
 То упаде мов та муха.
 А хоч празник, хоч хрестини,

То бувало й штири днини
 Пю і пю і все ще можу —
 Всю громаду переможу.
 Тай любили мене люди
 І приймали мене всюди...
 Як взяв Мошко на заплату
 За горівку в мене хату
 І садок, що коло хати,
 То сказав до мене: „Гнате,
 Ви не підете з торбами,
 Але лишитесь з ґаздами,
 Бо за вашу хатинку
 Я приймаю вас до шинку”.
І я жив як в свого роду--
 То носив у него воду,
 То палив у грубі з рана —
 Жив собі немов у пана;
 Що жалю не маю й кришки —
 А все, бачите, без книжки!

Степан:

Алеж, куме, в вас є діти,
 Їх же треба приодіти,
 І навчити сього й того,
 І тутешного й святого,
 Щоби добре ґаздували,
 Вас на старість шанували,
 Свій народ любили гідно,
 Між собою жили згідно,
 Щоби жили тут як треба
 І дістали ся до неба.
 А тут вже так-так що й годі
 Книжка сталаб вам в пригоді.

Гнат:

Вже лишіть мене в спокою...
Ви наукою такою
Тільки Господа святого
Гнівите, а більш нічого.
Хто давно у нас учив ся?
Але хліб зате родив ся...
Тай часи були якії!
Днесь зівсім вже не такії...
Йдеш бувало до родини
Чи на празник, чи хрестини,
Весіля, чи инша справа,
То вже в дома тиждень страва
Не смакує, тай водиця
Дві неділі вже не петь ся.
Бо й весіля -ж то бували —
Цілий тиждень ся справляли.
Неоден ся так забавив,
Що й життя себе позбавив,
Або другому взяв силу
І сам пішов у могилу.
Кажу правду вам, Степане,
Що ще нині жалко стане,
Як згадаю, що то було,
А дивись! — усе минуло.
Забожусь вам й штири рази,
Що я часом рачки лазив
Повертаючи до хати...
Часом мусів ночувати
У рові, чи на дорозі,
Часом просто на порозі
Мусів впасти і заснути...
А чи днесь про таке чути?

А як ті книжки настали —
 Зараз ниви перестали
 Хліб давати, як давнійше,
 Збіже щораз поганійше,
 Тай горівка погіршала,
 Ще й дорозша в двоє стала
 А все ті науки ваші
 Наробили тої кваші.
 Добре ще, що хоч „скакунку”
 Дав нам Господь для ратунку.
 Все його святая воля! —
 Як керничку серед поля....
 А не булоб того ліку,
 То й не житиб чоловіку;
 Прийдуть смутки і хвороби —
 Пропаденіє було би.

Степан:

Ну, нема за чим жаліти..
 Такі люди просто діти!
 Чи то пити, чи то їсти,
 Щоби потім рачки лізти,
 То се в вас велике діло?
 Я вам скажу в очі сміло,
 Що де всі такії люди,
 Там багато є облуди,
 Нужди, хрунівства і бруду,
 Там пожива є для суду;
 Коршмарі стають панами,
 І сміють ся ще над нами.
 А народ дурний, розпитий,
 Вічно нуждою прибитий,
 В хаті темно, вогко, брудно,
 Що й дихнути стає нудно.

Діти чорні, голі, босі
 Донечки простоволосі,
 Сварка, *бійка, крики, свисти...
 Там лиш нужді добре цвисти.
 Темнота дає хоробу
 Й пхає за життя до гробу.

Гнат: .

А вам що?.. Мневойца й сина...
 Що за вража вас година
 Впхнула здибатись зі мною,
 Й кепкувати надо мною.
 Встав я рано помолив ся,
 Й нагадав си, що піп снів ся,
 А піп в сні — то чорт у днишу;
 Посягнув я по флящину, —
 Ба! порожня! А щось з ночі
 В середині так гуркоче.
 Ну, думаю, треба вмитись
 І йти трошки закропитись.
 А тут ви... Й взяв гріх на плечі
 Слухаючи ваші речі
 Протів Господа святого...
 Обійду ся я без того!...

(Відходить).

Степан (в слід за Гнатом):

Нас розумних лиш десь - десь,
 А вас дурнів світ увесь!

Василь.

ЖЕРЕЛО.

В гарячий день здибали ся три подорожні коло чистого, зимного жерела. Вода видобувалась обильно з землі коло широкої дороги. Коло жерела стояли дерева, зеленіла трава. Чиста як сльоза вода збирала ся в висічений з каменя збірник, а потім витікала з него і бігла лугами бистрим потічком.

Подорожні відітхнули в тіни і зачали пити з жерела воду. Над самим жерелом стояв камінь, а на нім було написано:

„Будь подібний до сего жерела”.

— Гарна порада — сказав один з подорожних, як бачилось купець. — Жерело тече без перестанку, — говорив він — тече далеко, приймає до себе воду других жерел; так і чоловік повинен без перестанку клопотатись своїми справами і тоді все йому удасть ся — назбирає собі багато майна.

Другий подорожний був молодий чоловік.

— Ні, — сказав він. По моїй думці напийсь на камені значить, що чоловік повинен охороняти свою душу від дурних мислей і бажань, щоби його душа була така чиста, як вода в ось тім жерелі. Тепер вода його дає радість і силу всім тим, котрі, як і ми, віддыхають коло него. Та коли би сей потік обіг всю землю, але вода його була би брудна, з болотом, яка би була з

него користь? Хто пивби його воду?

Третий подорожний був старець. Він усміхнувся і сказав:

— Правду сказав молодець. Тут власне примір в тім, що жерело в кождім часі дає воду кождому даром; воно вчить, щоби і чоловік робив добро всім даром, а не за нагороду, або подяку.

ЗМІСТ:

	Сторона
Хан і його син	3
Соловій та рожа	13
Потвердили	23
Зерно мов куряче яйце	29
Нерукотворимий образ	33
Українські Великодні звичаї в XVIII. віці....	37
Світ отворений	41
Матвій Цапун	46
Фільозофія кума Гната при стрічі з кумом Степаном	55
Жерело	62

КУПУЙТЕ КНИЖКИ!

На складі в Українськiм Голосі можна ді-
стати слідуєчі книжки:

Подорож Гулівера до краю Ліліпутів
(малих людей) ..... 20 ц.

Хінська Царівна і Калина ..... 20 ц.

Видіне Паломника в Єрусалимі і дру-
гі оповідання ..... 20 ц.

Весна, збірка поезій ..... 35 ц.

Сіра кобила ..... 5 ц.

Пригоди Ничипора Довгочхуна ..... 15 ц.

Пімста робітника, оповіданє з канадій-
ського життя ..... 15 ц.

Опришок і другі оповідання ..... 20 ц.

Закон відшкодованя робітників ..... 10 ц.

Хан і його син, або Українка-Бранка
і другі оповідання ..... 20 ц.

Книгарням і розпродавцям звичайний кни-
гарський опуст.

Замовленя слати на адресу:

UKRAINIAN VOICE

BOX 3626

WINNIPEG, MAN.

ЧИТАЙТЕ

ЧИТАЙТЕ

УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС

найбільшу українську часопись в Канаді,
яка виходить на 12 сторін

Український Голос коштує на рік 2 долари
разом з книжочками вартости 1 долара, які
кождий передплатник дістане даром.

Український Голос подає найбільше вістей
з російської і австрійської України, допи-
сий з життя Українців в Канаді і різних
вістей з Канади.

В Українськiм Голосі знайдете много на-
укових статей, оповідань, смішного і
ріжної всячини.

Запренумерувавши собі Український Голос,
будете мали в нiм найліпшого приятеля, з
яким ніколи не розстанетесь

Предплачуйте отже Український Голос і за-
охочуйте других до передплати сеї часопи-
сі. Нехай не буде ані одної української ха-
ти в Канаді, в котрій не знаходив би ся
Український Голос!

Передплату посилайте на адресу:

UKRAINIAN VOICE

BOX 3626,

WINNIPEG, MAN.

Льокаль редакції і адміністрації містить на
212-214 DUFFERIN AVE., WINNIPEG.